

KUR'AN'DA PİYASA VE İNSAN HÜRRİYETİ*

Yrd. Doç. Dr. Servet Bayındır*

15. 03. 2007

ÖZET

Mal ve hizmetlerin el değiştirdiği ortama piyasa denir. Piyasa ile mülkiyet özgürlüğüne yaklaşım tarzı arasında doğrudan bir ilişki vardır. İlk çağlardan beri üretici, tüketici, tüccar ve yöneticilerin piyasalardaki işlemler ve dolayısıyla insanın özgürlüğüne müdahil olma noktasında istekli oldukları anlaşılmaktadır. Bunun bir sonucu olarak, tarihî süreçte çok sayıda iktisadî ve siyasî ekol ortaya çıkmıştır.

Kur'an'ı Kerim ve onun açıklamasından ibaret olan Hz. Peygamber'in sünnetinde ekonomik refah ve toplumsal huzura erişilmesi noktasında bir takım genel ilkeler ortaya konulmuştur. Nahl suresi 112. ayet ile Nisâ suresi 29. ayette bu ilkelerden belirgin olarak bahsedilmektedir. Elinizdeki bu çalışmada, söz konusu iki ayetten hareketle Kur'an'ın piyasaya ve dolayısıyla piyasada işlem yapan insanın özgürlüğüne yaklaşımı hususundaki genel ilkelerin tespitine çalışılmıştır.

GİRİŞ

İnsanlığın yeryüzü serüveninin başlangıcından söz eden ayette, dünyanın yerleşilip belli bir süreyle faydalanılacak bir mekân olduğu bildirilir¹. İlgili ayette geçen "متاع: meta" kelimesi, insanın zorunlu, medeni ve lüks (zarurî, hâcî ve tahsînî) ihtiyaçlarını karşılayan bütün malları içerir². Zira insanoğlu yeryüzünde hayatını sürdürebilmesi için beslenme, barınma, giyinme ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak zorundadır. Bu ihtiyaçları asgari düzeyde karşılayan mallara temel ihtiyaç malları; zorunlu mallar adı verilir. İçinde yaşanan toplumun sosyo-ekonomik seviyesine uygun bir hayat sürdürmeye yarayan mallara ise medenî, bunun üzerindeki ihtiyaçları karşılayanlara da lüks mallar denir.

Yaratılışı gereği, insanın, mala olan istek ve arzuları sınırsızdır. İslâm'da bu istek ve arzuların meşru ölçüler içerisinde, israfa kaçmadan karşılanması prensibi getirilerek bir takım sınırlamalara gidilmiştir. İktisatçılar insanı, belirli dinî ve ahlakî değerlerden soyutlayıp kişisel çıkar ve zevklerini maksimize etme çaba ve gayreti içerisinde olan rasyonel bir varlık

* Bu metin 15-17 MART 2007 tarihleri arasında İstanbul'da düzenlenen "KUR'AN VE HÜRRİYET" adlı Uluslararası Bilimsel Konferans'ta sunulan bildirinin yazılı halidir.

* İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

¹ el-Bakara, 2/ 36. (وَقَلْنَا اهْبُطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ)

² İbn Manzûr, *Lisânu'l-Arab*, "m-t-a" md., Beyrut 1990, VIII, 333; Taberî, *Tefsîru't-Taberî*, Beyrut 1992, I, 280.

olarak gördüklerinden, bu konularda herhangi bir sınırlamaya gitmemişlerdir³. İslâm'da belirli kayıtlarla sınırlanan, iktisatta ise sınırlama getirilmeyen bu istek ve arzuların tümü ihtiyaç olarak adlandırılır. İhtiyaç ile de, karşılandığında insana mutluluk verip tatmin eden karşılanmadığında ise huzursuz edip mutsuz kılan şeyler kastedilir⁴.

İhtiyaçlar genel olarak mallarla karşılanır. Tabiatta doğal halde bulunan malların çok azı ihtiyaçları doğrudan karşılar niteliktedir. Bu sebeple mal ile daha çok ekonomik mal, diğer bir ifadeyle üretilmiş mal ve hizmetler kastedilir. Zira mallar çok sayıda insanın işbirliği ile üretilir. İnsanoğlu ihtiyaç duyduğu bütün malları kendisi üretemeyeceğine göre bir şekilde başkalarının ürettiği mallara ulaşmak durumundadır. Bu; ya savaş, gasp, hırsızlık, dolandırıcılık, aldatma gibi yollarla ya da üretim fazlası malın verilip karşılığında ihtiyaç duyulan malın alınması yöntemiyle olur. İslam'da, savaşa olağanüstü hallerde ve ancak can, mal, din ve vatanın korunması amacıyla izin verilmiştir⁵. Gasp, hırsızlık, aldatma ve dolandırıcılık gibi haksız filler ise kesin olarak yasaklanmıştır. Dolayısıyla bu tür yollar meşru bir mal ve hizmet temini yöntemi değildir. Geriye üretim fazlası malın verilip karşılığında ihtiyaç duyulan malın alınması yöntemi kalmaktadır ki bu da ticaret olarak adlandırılır.

Üretim ile tüketim miktarının hemen hemen birbirine denk olduğu, malların bizzat üretenler arasında bölüşülüp tüketildiği kapalı ekonomilerde ticaretten söz edilemez. Ticaret, satıcı ve alıcıların belirli ortamlarda bir araya gelip mal ve hizmet alış verişinde buldukları bir ekonomik yapıda söz konusu olur ki buna *piyasa ekonomisi* adı verilir. Piyasa ise alıcı ile satıcı arasında ilişkinin kurulduğu ortam veya yöneme denir⁶. İlkçağlardan beri belirli yer ve zamanlarda oluşturulan piyasalarda alıcı ve satıcılar bir araya gelmiş, mal ve hizmet alış verişinde bulunmuşlardır. Gittikçe bir köy haline dönüşen günümüz dünyasında ise, ulaşım ve iletişim teknolojisinin de katkılarıyla günde milyarlarca dolarlık işlemlerin yapıldığı organize mal ve sermaye piyasaları oluşmuştur. İnsan, ev veya bürosunda, bilgisayar tuşlarını kullanarak dünyanın herhangi bir yerinden dilediği malı satın alıp tekrar satabilmektedir. Bu tür piyasalar günümüzde dünya ekonomisinin yönünü belirler hale gelmiştir.

Bu şekildeki bir değişim ve gelişim sürecinden geçen piyasaların özgürlüğü meselesi iktidar sahipleri ile iktisatçıları daima meşgul etmiştir. Bu konuya olan yaklaşım farklılığının

³ Tabakoğlu, Ahmet, *İslâm ve Ekonomik Hayat*, Ankara 1988, s. 44.

⁴ Oğuz, Orhan, *İktisada Giriş*, İstanbul 1992, s. 5.

⁵ Ayette şöyle buyrulur: "Allah, ancak sizinle din uğrunda savaşanları, sizi yurtlarınızdan çıkaranları ve çıkarılmanıza yardım edenleri dost edinmenizi yasak eder; kim onları dost edinirse, işte onlar zalimdir".(el-Mümtehine, 60/ 9.)

"إِنَّمَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُواكُم مِّن دِيَارِكُمْ وَظَاهَرُوا عَلَىٰ إِخْرَاجِكُمْ أَن تَوَلَّوْهُمْ وَمَن يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ"

(أذن للذين يقاتلون بأنهم ظلموا وإن الله على نصرهم لقدير: 22/ 39) (el-Hacc,

⁶ Ersoy, Arif, *İktisadi Müesseseleşme Tarihi/ İktisadi Kalkınmanın Tarihi Seyri*, İzmir 1986, s. 69-71.

bir sonucu olarak, tarihte çok sayıda iktisadî ve siyasî yapılanma ortaya çıkmıştır. Korumacı ve müdahaleci bir dış ticaret politikasını savunanlar *merkantilist*, tarım ağırlıklı doğal bir ekonomik düzeni savunanlar *fizyokrat*, "görünmeyen el" deyimini iktisada kazandıran ve rekabete dayalı serbest piyasa anlayışını savunanlar *liberal*, piyasalara sınırlı müdahaleyi savunanlar *neo-liberal*, üretim araçlarının ortak mülkiyeti ilkesinden hareketle sınıfsız bir toplum oluşturmayı hedefleyen ve savunanlar ise *sosyalist* olarak adlandırılmışlardır⁷. Bu iktisadî ekollerin politik düzeydeki yansımaları ise *kapitalist*, *sosyalist* ve *komünist* devletler şeklinde olmuştur.

Biz bu çalışmada, iktisatçılar başta olmak üzere birçok ilim adamının zihnini asırlardan beri meşgul ettiği anlaşılabilir piyasa kavramını ve piyasa ile bu piyasada işlem yapan insanın özgürlüğü problemini Kur'an'dan hareketle tespit çalışacağız. Öncelikle Kur'an'ın piyasa ekonomisine yaklaşımını ele alıp, piyasada rol alan aktörlerin özgürlük noktasındaki konumlarını belirleme çabası içerisinde olacağız.

I. KUR'AN'DA PİYASA

Kur'an'da yeryüzü ve göklerde bulunan her şeyin insanın hizmetine verildiği bildirilir⁸. Zekât, sadaka, borç, karz-ı hasen, mehir, çocukların nafakası, yetimlerin malları ve miras taksiminden bahseden ayetlerden Kur'an'da özel mülkiyetin tanındığı anlaşılır. Mülkiyete konu olan şey mal olarak isimlendirilir. Sözlük anlamı, “denge noktasından sağa veya sola sapma (meyl)”⁹ olan “mal”, Kur'an'da altın, gümüş,¹⁰ demir,¹¹ bağ, bahçe, ziraat ürünleri,¹² hayvanlar,¹³ v.b. her türlü yer üstü ve yeraltı kaynakları¹⁴ için kullanılır. Kur'an'a göre, hibe, miras, ganimet gibi istisnaî haller dışında malların el değiştirme yöntemi alış verişdir¹⁵. Bu da karşılıklı rızaya dayalı ticaretle olur¹⁶. Özel mülkiyeti tanıyan ve malların ancak karşılıklı rızaya dayalı ticaretle değişeceği kuralını koyan Kur'an'ın piyasa ekonomisini kabul ettiği anlaşılır. Zira ticaret ancak mal ve hizmet alış verişine izin verilen ortamlarda yapılabilir. Nitekim Hz. Peygamber daima piyasalarla içli-dışlı olmuş, Medine'de kurduğu pazara vergi muafiyeti getirmiş ve Müslümanları pazarlarda ticaret yapmaya teşvik etmiştir.¹⁷

⁷ Zoytinoğlu, Erol, *Ekonomik Doktrinler ve Ekonomik Sistemler*, İstanbul 1992, s. 35-336, 65-66, 80-81.

⁸ Lukman, 31/ 20 (أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعْمَةً ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً);

el-Câsiye, 45/ 13 (وَسَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِنْهُ)

⁹ el-İsfahânî, Ragıb, *Müfredât*, “m-y-l” mad., Beyrut 1996, s. 783.

¹⁰ et-Tevbe, 9/ 34.

¹¹ el-Hadid, 57/ 25.

¹² el-Kehf, 18/ 32-35, 40.

¹³ en-Nahl, 16/ 5-8.

¹⁴ Lukmân, 31/ 20.

¹⁵ el-Bakara, 2/ 275.

¹⁶ en-Nisâ, 4/ 39.

¹⁷ Kallek, Cengiz, *Hz. Peygamber döneminde Devlet ve Piyasa*, İstanbul 1992, s. 30-36.

II. KUR'AN'IN PİYASAYA MÜDAHALE NOKTASINDAKİ YAKLAŞIMI

Bir piyasa; üretici, tüketici, değişime konu mal ve hizmetlerle, işleyişi düzenleyen kurallar ve bu kuralları koyup takip eden otoritenin varlığını gerektirir. İktisatta, daha çok, müdahale ile üretici, tüketici ve hepsinden önemlisi hâkim otoritenin piyasalar üzerindeki doğal olmayan yönlendirici etkisi kastedilir.

Kur'an'ın piyasaya müdahale noktasındaki yaklaşımını 14. surenin 112. ayeti ile Nisâ suresinin 39. ayetinden hareketle tespiti çalışacağız. Nahl suresindeki ilgili ayetin meâli şöyledir: "Allah şöyle bir şehri örnek veriyor: Bu şehir güvenli olup tatmin seviyesine ulaşmıştı; her yerden oraya bol bol rızık geliyordu. Derken ahali Allah'ın nimetlerine karşı nankörlük etti, Allah da onlara yapıp ettikleri yüzünden genel bir açlık ve korku felâketini tattırdı."

Ayette üç kavram ve iki sonuç ön plana çıkmaktadır:

Kavramlardan birincisi "karye: القرية" dir. Arapça'da en küçüğünden en büyüğüne bütün yerleşim birimleri *karye* olarak adlandırılır¹⁸. İkincisi "Âmin(e): أمانة" dir. Güvenmek anlamındaki "أمن" kökünden güvenilir, güvenlik içinde olan, güven veren anlamına gelir¹⁹. Bir diğer kavram da "mutmein(netü): المطمئنة" dir. Arapça "huzur ve sükun bulmak anlamındaki "طمأن" kökünden ism-i fail olan bu kelime ise huzur, sükun ve gönül hoşnutluğu içinde olma; içten rahatlama sağlayan şey anlamına gelir²⁰. Bu ayette ön plana çıkan sonuçlara gelince, bunlardan birincisi, güvenlik ve tatminin egemen olduğu beldelerin refah ve huzur içinde olacakları, ikincisi ise, nimetlere nankörlük edenlerin bu nimetlerden mahrum kalıp açlık ve korku içine düşecekleri gerçeğidir.

Ayetten, bir yerleşim biriminin ekonomik refahının güvenlik ve tatminden geçtiği anlaşılmaktadır. Burada birinci şart güvenlidir. Bu da öncelikle can ve malın her türlü haksız müdahaleden korunmuş olması demektir. Buradan mal ve hizmetlerin üretimi, dolaşımı, pazarlanması ve tüketiciye ulaştırılması sürecinde tarafları tedirgin eden güvenlik risklerinin asgariye indirilip, satıcının alıcıya ulaşma kanallarının; mal ve hizmetlerin dolaşım yollarının güvenilirliğinin en yüksek seviyede sağlanmasının gerekliliği anlaşılmaktadır.

Tatmine gelince, bu kavram ekonomik hayatın en önemli yapı taşlarından birini oluşturur. Zira insan ihtiyaçlarını karşıladığı sürece tatmine ulaşır. İnsanın ekonomik ihtiyaçlarını karşılayan mal ve hizmetlerse piyasalardan sağlanır. Her insan aynı anda hem üretici hem de tüketicidir. Tüketicinin tatmini ihtiyaç duyduğu malı, arzu ettiği kalite ve

¹⁸ İbn Manzûr, *Lisânu'l-Arab*, "k-r-v" md., XV, 177.

¹⁹ İbn Manzûr, a.g.e., "e-m-n" md., XIII, 21.

²⁰ İbn Manzûr, a.g.e., "t-m-n" md., XIII, 268.

fiyattan satın alabilmesi, üretici veya satıcının tatmini ise, malını razı olduğu fiyattan satmasıyla gerçekleşir. Her bir birey bir yandan üretici diğer yandan da tüketici olduğuna göre, üreten ve tüketenlerin tatmine ulaştığı bir toplumsal yapıda, güvenlik ve ekonomik tatmin en üst seviyeye ulaşmış olur. Nisâ suresindeki ayette ise, malların karşılıklı rızaya dayalı ticaretle el değiştirmesi emredilmiş ayetin devamında "birbirinizi katletmeyiniz" buyrulmuştur²¹. Bu ayetten, kişileri rızalarının dışında mallarını değiştirmeye mecbur bırakmanın, insanların birbirini boğazlayacağı bir güvenlik krizine sebebiyet vereceğine işaret vardır. Dolayısıyla ayetlerde mal ve can güvenliği birbirleri ile irtibatlandırılmış, birinin ihlalinin diğerinin de ihlali sonucunu doğuracağına işarete dilmiştir. Ayetlerden anlaşıldığına göre, güvenlik ve tatminin sağlandığı bir yerleşim birimine her taraftan bol bol mal ve hizmet gelir, o belde halkı rızık ve güvenlik endişesi taşımadan huzurlu bir hayat sürdürür. Aksi uygulamaların sonucu ise açlık ve korkudur.

Ekonomik refahı tatminle ilişkilendiren ve malların ancak karşılıklı rıza ile değiştirilmesi gerektiği kuralını getiren ayetlerden, Kur'an'ın piyasalara müdahaleyi onaylamadığı sonucu çıkar. Müdahale; ister kamu otoritesi isterse üretici, tüketici yahut tüccar sınıfından gelsin sonuç değişmez. Çünkü böyle bir müdahale taraflardan bir veya bir kaçını mutlaka rahatsız edecek, sonuçta tatminsizlik ortaya çıkacaktır. Tatminsizliğin hüküm sürdüğü ekonomik yapıda iktisadi aktörler ihtiyaçlarını karşılayamadığından, o piyasadan umudunu kesip farklı arayışlara girerler. Bu da ekonomik ve dolayısıyla güvenlik sorunlarının baş göstermesine sebebiyet verir. Nitekim ayette güvenlik ve tatmin sayesinde ulaşılan huzur ve refah seviyesi bir nimet olarak nitelendirilmiş, bu nimetlere karşı nankörlüğün, yani böyle bir yapının meydana gelmesinde etkili olan dengelerle oynamanın sonucunun, açlık ve korku felaketi ile karşı karşıya kalmak olduğu belirtilmiştir.

Kişi hürriyetine müdahalenin ekonomik sonucundan söz eden başka bir ayette, özgürlüğü elinden alınarak tasarruflarına sınırlama getirilmiş kişi ile mal ve servetini açık ve gizli olarak özgürce harcayan kişi karşılaştırılmış ve her ikisinin eşit olamayacağı ifade edilerek özgürlüğe vurgu yapılmıştır²². Kureyş suresinde, Mekke'lilerin yaz ve kış mevsimlerinde gerçekleştirdikleri uluslararası ticarî seyahatler ve bunun sonucunda açlık ve korkudan emin oldukları haber verilirken, güvenlik ve ticarî serbestliğin ekonomik hayattaki önemine işaret edilmiştir²³.

---

²¹ en-Nisâ, 4/ 39.

²² en-Nahl, 16/ 75.

²³ Bk. Kureyş, 106/ 1-4.

Kur'an'ı tebliğ etmek ve yaşayarak insanlara örnek olmak üzere gönderilen Hz. Peygamber'in hayatında da konu ile ilgili uygulamalara rastlamaktayız. Bir rivayete göre, Hz. Peygamber döneminde fiyatlar aşırı şekilde yükselir. Bunun üzerine halk; "Ey Allah'ın elçisi, bize narh koy/ fiyatlara sınırlama getir" der. Hz. Peygamber şöyle buyurur: "Şüphesiz ki, fiyat tayin eden, darlık ve bolluk veren, rızıklandıran ancak Allah'tır. Ben sizden hiç kimsenin mal ve canına yapmış olduğum bir haksızlık sebebiyle Rabbimin huzurunda benden hak talep etmesini arzulamam"²⁴. Başka bir rivayete göre de bir adam gelerek; "Ey Allah'ın elçisi, bize narh koy" der. Hz. Peygamber: "Belki bu konuda Allah'a dua ederim" buyurur. Daha sonra başka bir adam gelir ve o da "Narh koy" der. Hz. Peygamber'in ona verdiği cevap da aynen yukarıda geçtiği gibi, "Belki fiyatları ucuzlatan ve pahalandıran Allah'tır" şeklinde olur²⁵.

Kamu otoritesini temsilen Hz. Peygamber piyasaya müdahaleyi uygun görmezken üretici, satıcı veya aracılardan müdahalesine de izin vermemiştir. "Pazara mal getirenlerin yolda karşılaşılacak malın piyasaya sunulmadan hemen alınmasını ve şehirlinin köylü adına alışveriş yapmasını"²⁶ yasaklamış bu sayede aracılardan yapay şekilde fiyatlara müdahalelerinin engellenmesi amaçlanmıştır. Yaş buğdayı yığının altına saklayarak satmaya çalışan satıcıyı azarlayan Hz. Peygamber²⁷, bununla, satıcıların yalan ve hile ile insanları kandırmalarını engellemiştir.

Bütün bu rivayetler Hz. Peygamber'in ekonominin doğal akışına müdahaleyi uygun görmediğinin ancak, gerektiğinde piyasada güvenliği sağlayan düzenleyici müdahalelerden kaçınmadığını göstermektedir.

H. Peygamber'in fiyatlara müdahale edilmesi talebi karşılığında, "Sizden hiç kimsenin mal ve canına yapmış olduğum bir haksızlık sebebiyle Rabbimin huzurunda benden hak talep etmesini arzulamam" demesi güvenlik, tatmin ve malların karşılıklı rızaya dayalı ticaretle el değiştirmesinden söz eden ayetlerin bir açıklaması niteliğindedir. Zira ekonomiye sunî şekilde müdahale mal ve can emniyetini ortadan kaldırır. Nitekim Hz. Peygamber de bunun sorumluluğunu üstlenmek istememiştir.

SONUÇ

Piyasaya ve dolayısıyla onu piyasa yapan iktisadî aktörlerin özgürlüğüne müdahale konusu, asırlardan beri bilim adamları ve düşünürlerin zihnini meşgul etmiştir. Bu konu

²⁴ Ebû Dâvud, "Büyü", 51; Tirmizî, "Büyü", 73

(عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَجُلًا جَاءَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ سَعَرَ فَقَالَ تَلَّ أَدْعُو ثُمَّ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ سَعَرَ فَقَالَ تَلَّ اللَّهُ يَخْفِضُ وَيَرْفَعُ وَإِنِّي لَأَرْجُو أَنَّ أَلْقَى اللَّهَ وَنَسِيَ لِأَحَدٍ عِنْدِي مَطْلَمَةً)

²⁵ Ebû Dâvud, "Büyü", 51 (جاء رجل فقال يا رسول الله سَعَرَ فَقَالَ تَلَّ أَدْعُو اللَّهُ ثُمَّ جَاءَ آخَرَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ سَعَرَ فَقَالَ تَلَّ اللَّهُ يَخْفِضُ وَيَرْفَعُ)

²⁶ Buharî, "Buyu", 68.

²⁷ Müslim, "İman", 164; Tirmizî, "Büyü", 74; Ebû Dâvud, "Büyü", 52.

üzerindeki tartışmaların özünde, insanın mal üzerindeki mülkiyet hakkına yaklaşım farklılığı yatmaktadır. Bu yaklaşım farklılığı, tarihi süreçte, dünya üzerinde değişik siyasî yapılanmaların ortaya çıkmasına ve bu uğurda nice insanın hayatını kaybetmesine yol açmıştır.

Kur'an özel mülkiyeti kabul etmiş, malların ancak karşılıklı rızaya dayalı ticaretle el değiştireceği kuralını koymuştur.

Kur'an'da özel mülkiyetin kabulü ve malların ticaretle el değiştirmesi ilkesinin getirilmesi, piyasa ekonomisinin tek çıkar yol olarak gösterildiği anlamına gelir. Kur'an'da karşılıklı rızaya dayalı ticaret prensibi getirilip bu anlamda piyasaya müdahale onaylanmazken, ticaret kapsamına girmeyen faiz, gasp, hırsızlık gibi haksız mal edinme yöntemleri yasaklanmış dolayısıyla bu gibi konularda piyasaya müdahale meşru görülmüştür.

Nahl suresi 112. ayetle Nisa suresi 39. ayetlerden, herhangi bir yerleşim biriminin ekonomik refahının güvenlik ve tatminden geçtiği anlaşılmaktadır. Tatmin ise, iktisadi aktörlerin tümünün mevcut ekonomik yapının işleyişinden memnun olmaları anlamına gelir. Buradan, meşru nitelikli ekonomik faaliyetlere tatmini engelleyici müdahalelerden uzak durulmasının gerekliliği anlaşılır. Çünkü tatminsizliğin sonu güven bunalımı, onun sonu da ekonomik krizler ve insanları korku ve endişeye sevk eden toplumsal bunalım ve kargaşadır.